

İnsan hüquqları sistemində iqtisadi azadlıqlar

*Sabit Bağirov,
İqtisadi və Siyasi Araşdırmalar Mərkəzi
FAR Center*

Təqdimatın məzmunu:

1. İqtisadi hüquqlar
2. Sahibkarlıq hüquqları
3. İqtisadi azadlıqlar və bunların ölçülməsi
4. Azərbaycanca iqtisadi azadlıq
5. AQS çərçivəsində iqtisadi azadlığın artırılması perspektivləri

İnsan hüquqları sistemi:

- 1) **vətəndaş hüquqları** (1) гражданство; 2) жизнь; 3) неприкосновенность частной и семейной жизни; 4) свободу и личную неприкосновенность; 5) свободу от любого рода дискриминации; 6) свободу от пыток или унижающее достоинство обращение, на физическую неприкосновенность; 7) свободу от рабства и принудительного труда; 8) свободу передвижения; 8) справедливое судебное разбирательство);
- 2) **mədəni hüquqlar** (1) защиту авторских прав; 2) образование ; 3) пользование плодами научного прогресса; 4) участие в культурной жизни);
- 3) **siyasi hüquqlar** (1) участие в голосование и избрание; 2) мирные собрания; 3) свободу ассоциаций; 4) свободу мысли, совести и религии; 5) свободу придерживаться и выразить свое мнение, свободу искать, получать и распространять информацию; 6) участие в управлении делами государства; 7) подачу жалобы (петиции) в Международные инстанции);
- 4) **müəyyən kateqoriyalara aid insan hüquqları** (1) беженцы; 2) женщины; 3) жертвы и участники вооруженных конфликтов; 4) заключенные и лица содержащиеся под стражей; 5) инвалиды (людей с ограниченными возможностями)/умственно отсталые; 6) лица без гражданства/лица с двойным гражданством/иностранцы граждане; 7) лица, принадлежащие к религиозным меньшинствам; 8) лица, принадлежащие к национальным или этническим, языковым меньшинствам/коренные народы; 9) мигранты; 10) пожилые люди; 11) психически больные; 12) дети /несовершеннолетние);
- 5) **sosial-iqtisadi hüquqlar** (1) достойный уровень жизни; 2) жилье; 3) защиту собственности; 4) здоровье; 5) свободу от голода; 6) социальное обеспечение, включая социальное страхование; 7) охрану семьи и помощь; 8) членство в профсоюзах; 6) труд)

İnsan hüquqları üzrə beynəlxalq müqavilələr:

- İnsan hüquqları haqqında Bəyannamə;
- Vətəndaş və siyasi hüquqlar haqqında beynəlxalq pakt;
- İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlar haqqında beynəlxalq pakt;
- İrqi ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğvi haqqında beynəlxalq pakt;
- İşgəncələrə və digər amansız, zalım və insan şərəfini tapdayan bütün rəfdar və cəza növlərinə qarşı konvensiya;
- Qadınlara münasibətdə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğvi haqqında konvensiya;
- Uşaq hüquqları haqqında konvensiya

İnsan hüquqları haqqında Bəyannamə

17-ci maddə

1. Hər kəsin əmlaka həm təkbaşına, həm də başqaları ilə birgə sahiblik hüququ vardır.
2. Heç kəs əsassız öz əmlakından məhrum edilməməlidir.

İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlar haqqında beynəlxalq pakt

Bu sənəddə insanın əmək hüquqları, həmkarlar təşkilatlarında birləşmək hüquqları və sair qeyd edilir.

Başqa bir normada qeyd edilir ki, hər kəsin məqbul həyat səviyyəsinə (məqbul qidalanma, geyim və yaşayış şəraiti) və həyat tərzinin arasıkəsilməyən yaxşılaşmasına hüququ var.

Kommersiya və ümumiyyətlə sahibkarlıq fəaliyyəti barədə normalar yoxdur.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ KONSTITUSİYASI

Maddə 59. Azad sahibkarlıq hüququ

Hər kəs qanunla nəzərdə tutulmuş qaydada öz imkanlarından, qabiliyyətindən və əmlakından sərbəst istifadə edərək təkbaşına və ya başqaları ilə birlikdə azad sahibkarlıq fəaliyyəti və ya qanunla qadağan edilməmiş digər iqtisadi fəaliyyət növü ilə məşğul ola bilər.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ KONSTITUSİYASI

Maddə 29. Mülkiyyət hüququ

- I. Hər kəsin mülkiyyət hüququ vardır.
- II. Mülkiyyətin heç bir növünə üstünlük verilmir. Mülkiyyət hüququ, o cümlədən xüsusi mülkiyyət hüququ qanunla qorunur.
- III. Hər kəsin mülkiyyətində daşınar və daşınmaz əmlak ola bilər. Mülkiyyət hüququ mülkiyyətçinin təkbaşına və ya başqaları ilə birlikdə əmlaka sahib olmaq, əmlakdan istifadə etmək və onun barəsində sərəncam vermək hüquqlarından ibarətdir.
- IV. Heç kəs məhkəmənin qərarı olmadan mülkiyyətindən məhrum edilə bilməz. Əmlakın tam müsadirəsinə yol verilmir. Dövlət ehtiyacları və ya ictimai ehtiyaclar üçün mülkiyyətin özgəninkiləşdirilməsinə yalnız qabaqcadan onun dəyərini ədalətli ödəmək şərti ilə yol verilə bilər.
- V. Dövlət vərəsəlik hüququna təminat verir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ KONSTITUSİYASI

Maddə 30. Əqli mülkiyyət hüququ

I. Hər kəsin əqli mülkiyyət hüququ vardır.

II. Müəlliflik hüququ, ixtiraçılıq hüququ və əqli mülkiyyət hüququnun başqa növləri qanunla qorunur.

Sahibkarlıq fəaliyyəti iqtisadi azadlığın
nəticəsidir

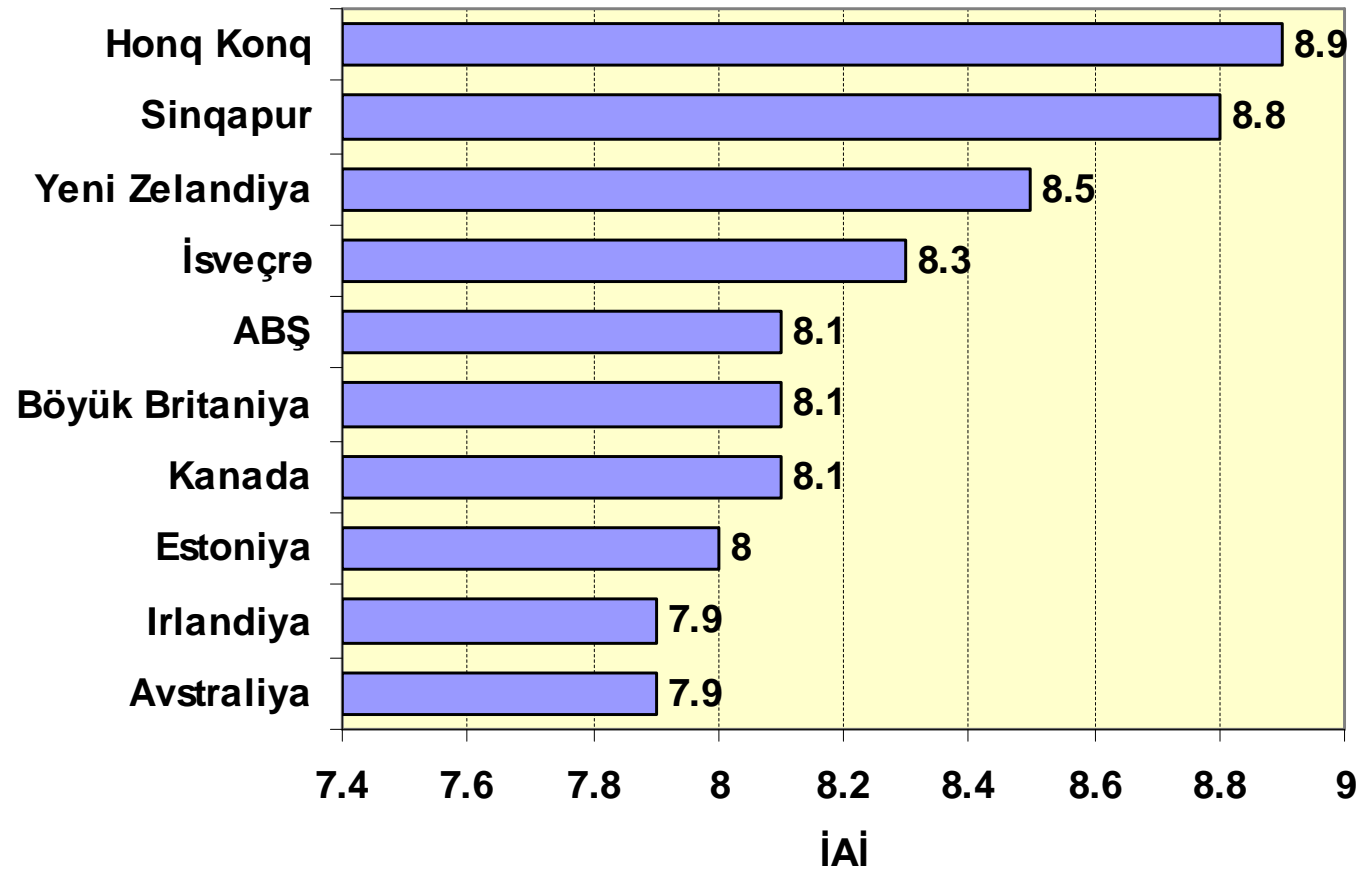
09.12.2007

İqtisadi Azadlıq nə deməkdir?

İnsanlar o zaman iqtisadi azadlığa malikdirlər ki, qüç tətbiq etmədən, fırıldığa və oğurluğa əl atmadan əldə etdikləri mülkiyyət başqalarının hücumlarından müdafiə olunur və onlar başqalarının eyni hüquqlarını pozmadığı anadək öz mülkiyyətindən istifadə etməklə, onu mübadilə və başqasına verməkdə azaddırlar.

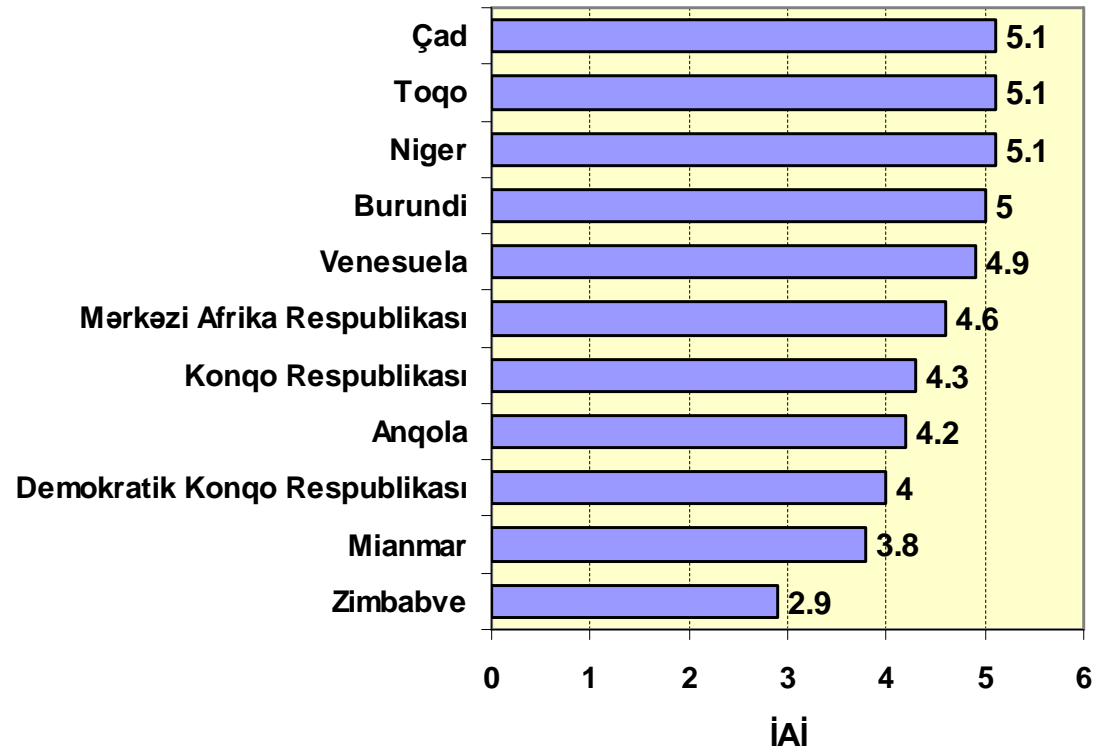
James Gwartney və digəriləri, 1996

İAI-nin ən yüksək səviyyəsinə malik on ölkə

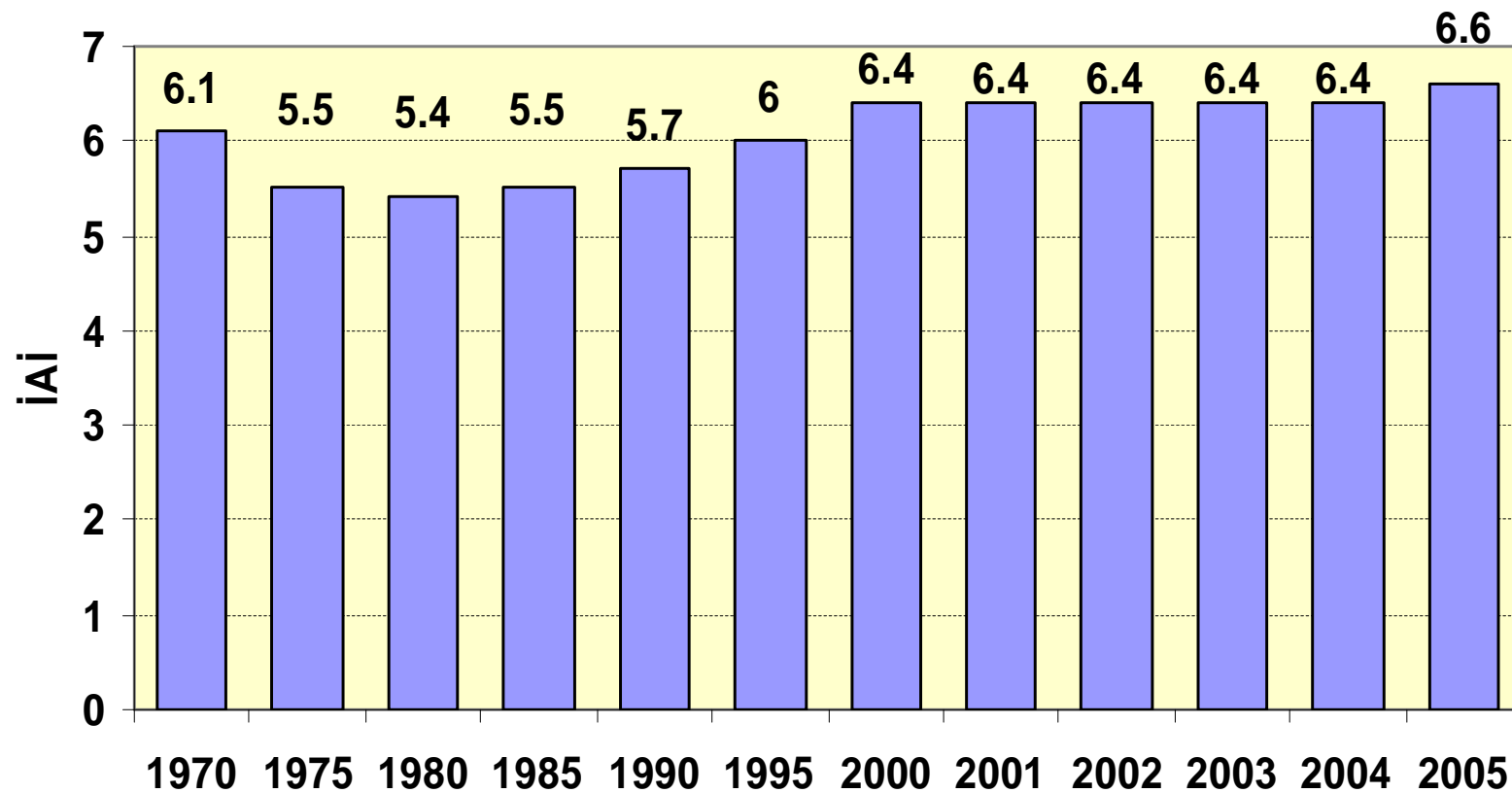
09.12.2007

İqtisadi Azadlıq İndeksi ən aşağı olan 10 ölkə

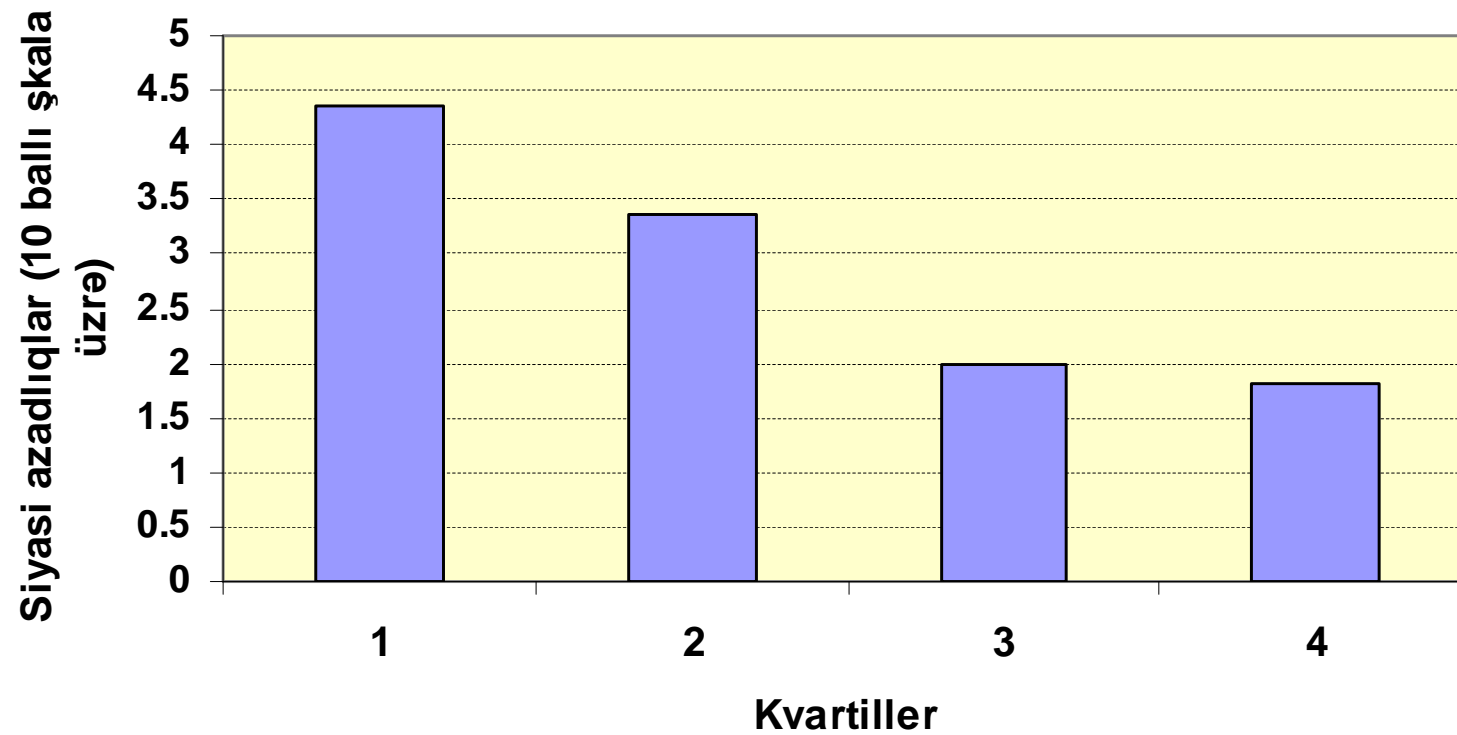
09.12.2007

İllər üzrə Dünya İAİ

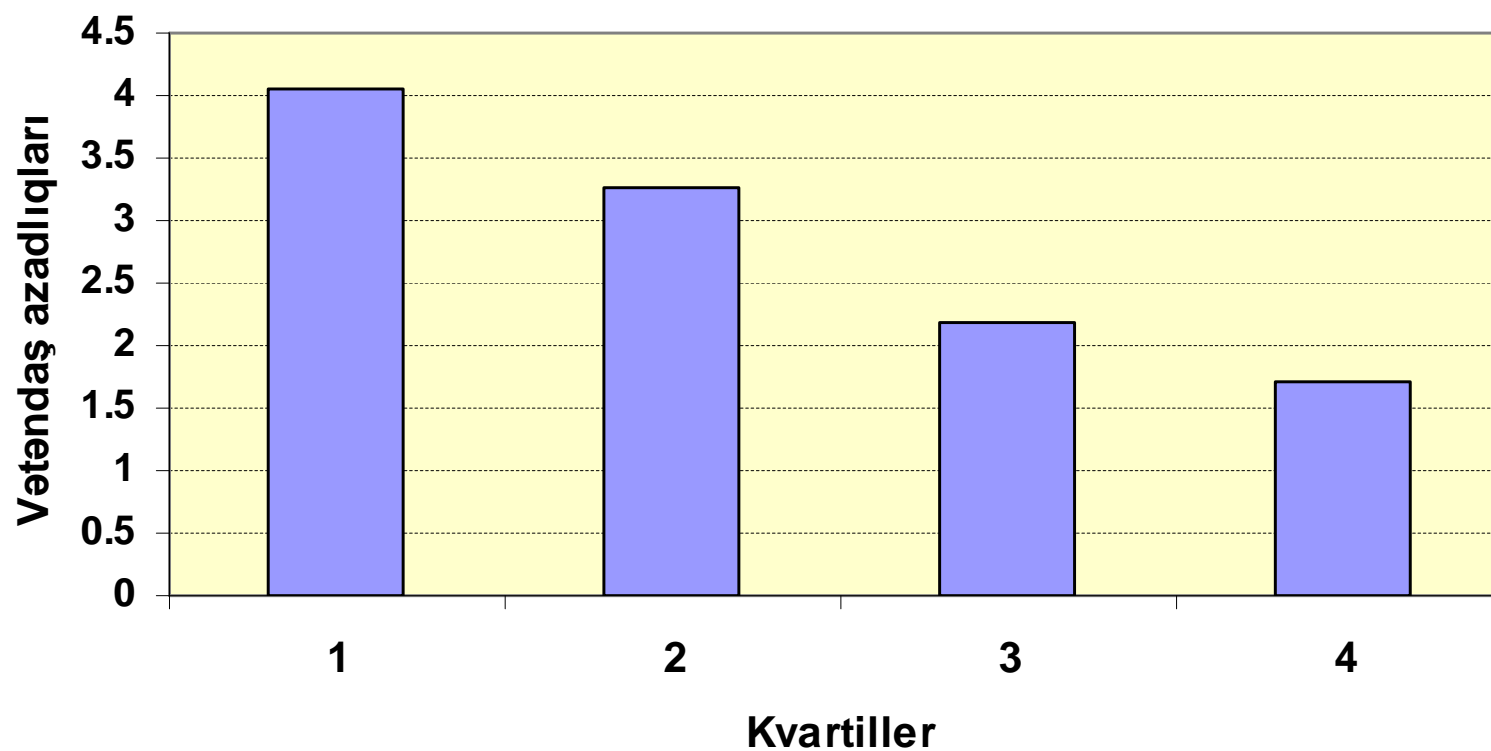

09.12.2007

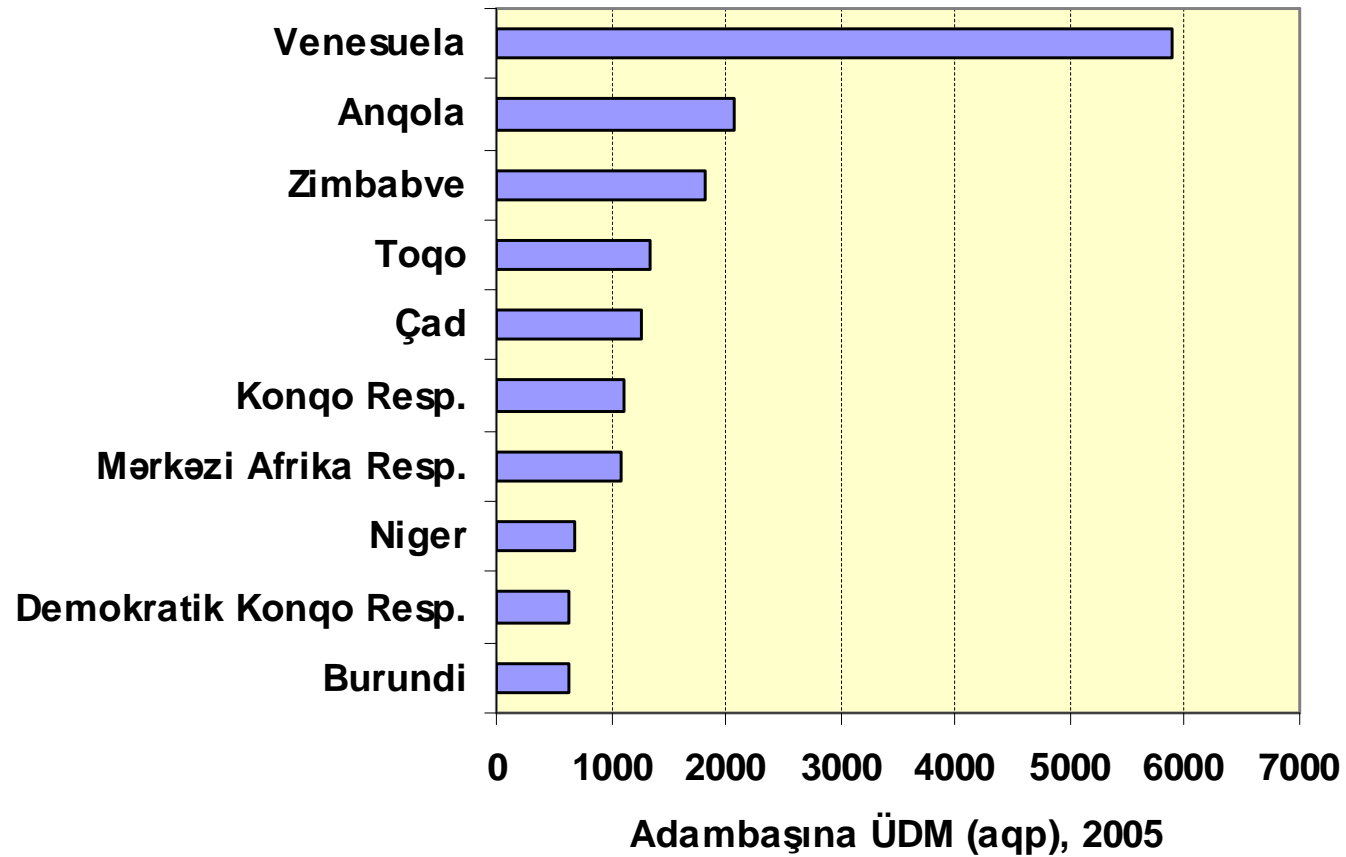
İqtisadi Azadlıq və siyasi hüquqlar

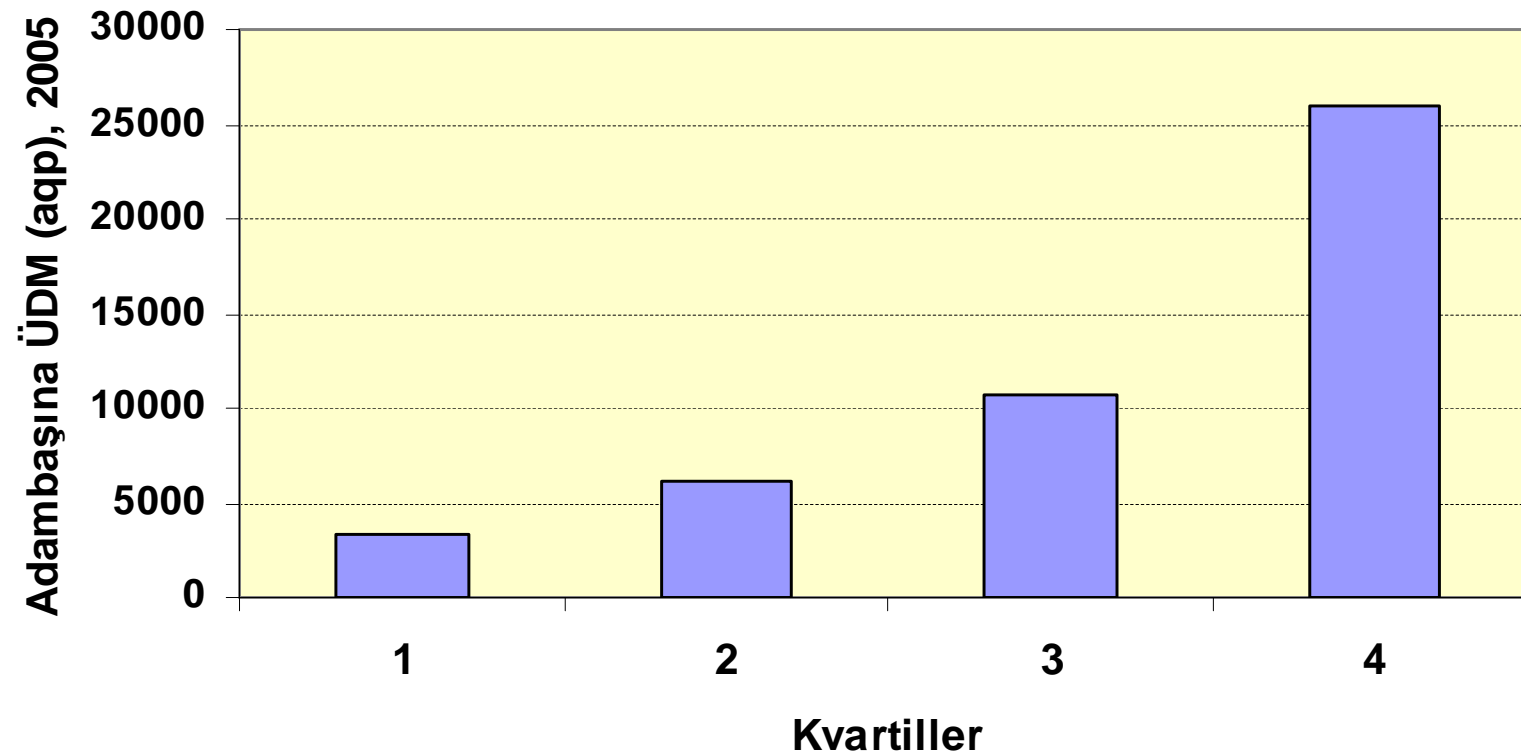
İqtisadi Azadlıq və vətəndaş hüquqları

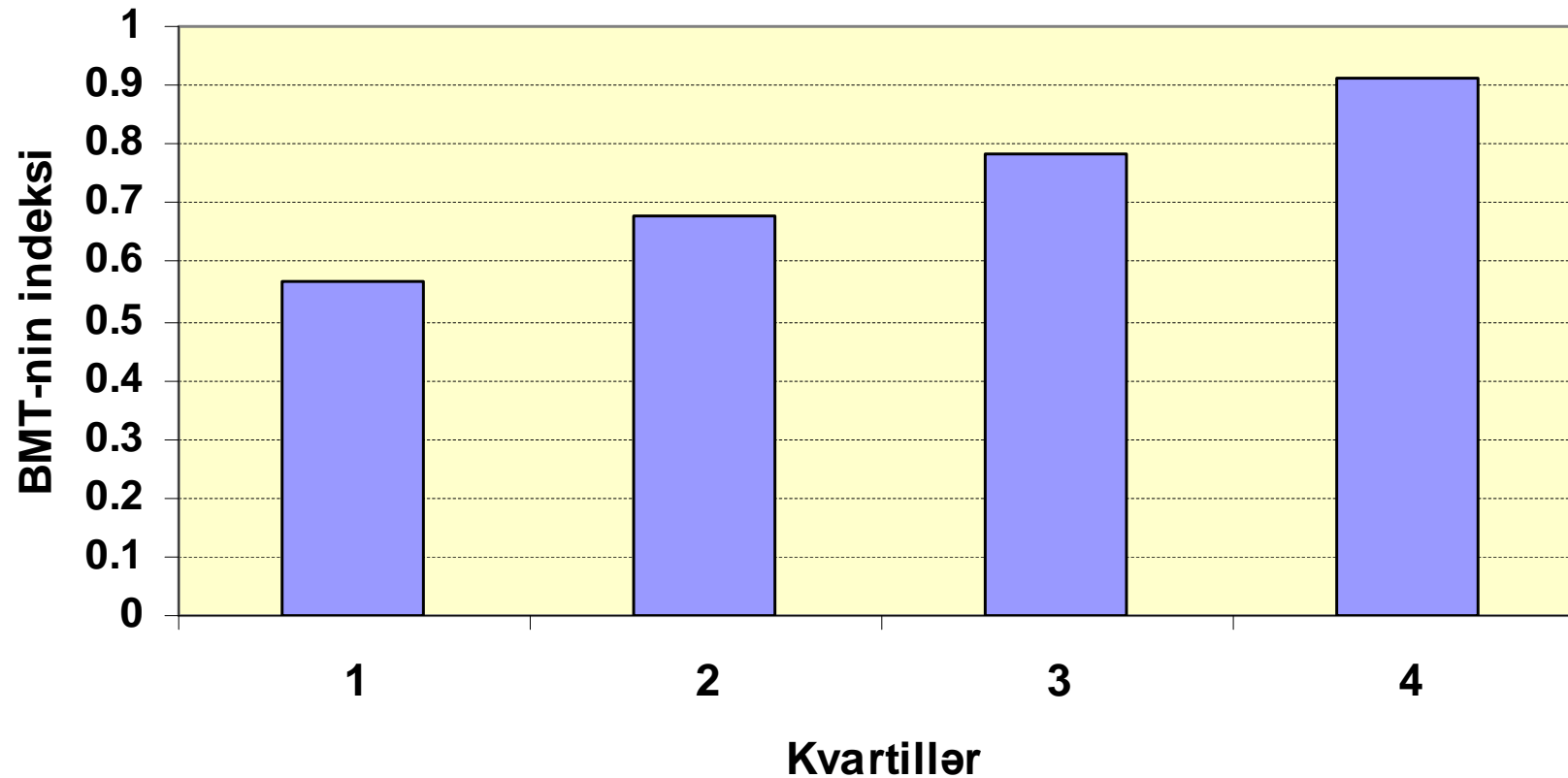
İAİ ən aşağı olan 10 ölkədəki adambaşına ÜDM

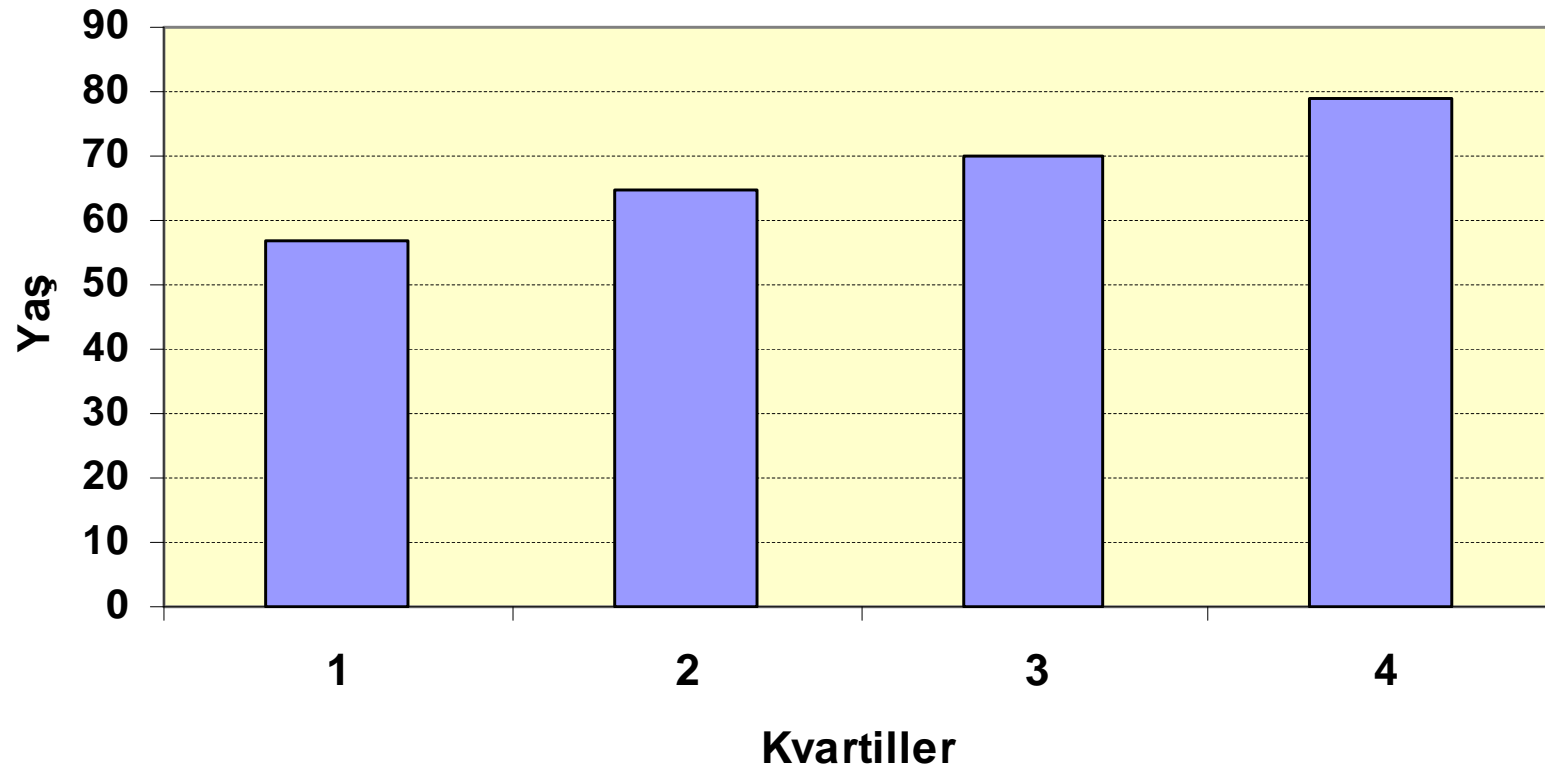
Adambaşına gəlir və İqtisadi Azadlıq kvartilləri

İnsan İnkişafı İndeksi və İqtisadi Azadlıq

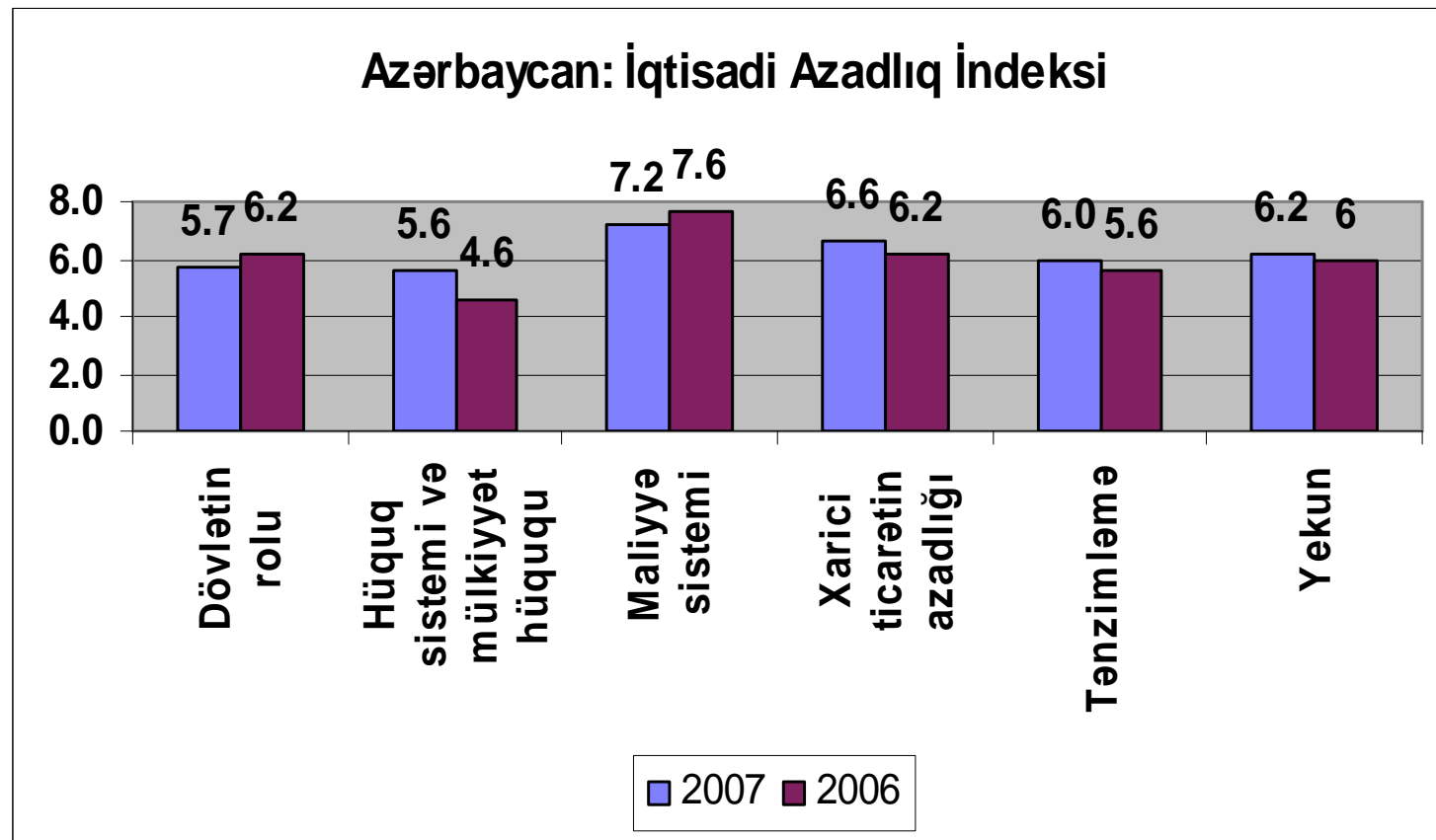

İnsan ömrü və İqtisadi Azadlıq

Azərbaycan üzrə İqtisadi Azadlıq İndeksi

(Fraser İnstitutunun Hesabatına əsasən)

09.12.2007

TƏŞƏKKÜR EDİRƏM

09.12.2007